

100 aloitetta yhdenvertaisuudesta

Feministisen puolueen eduskuntavaaliohjelma 2019

Puolustamme ihmisoikeuksia ja nostamme syrjimättömyyden periaatteen politiikan keskiöön. Haluamme, että kaikilla on mahdollisuus löytää paikkansa yhteiskunnassa ja toteuttaa itseään täysimittaisesti. Rakennamme yhteiskuntaa, jota määrittelee vapaus ja kannattelee rakkaus. Haluamme viedä nämä tavoitteet eduskuntaan – vallan huoneisiin, joissa määritellään, mikä on tärkeää.

Haluamme palauttaa politiikkaan kysymyksen siitä, minkälaista yhteiskuntaa meidän tulisi rakentaa yhdessä. Feministisen puolueen tavoitteena on yhteiskunta, jossa kaikilla ihmisillä on mahdollisuus toteuttaa itseään täysimääräisesti yhdenvertaisena muiden kanssa, riippumatta sukupuoleen, ihonväriin tai etnisyyteen liitetystä käsityksistä, seksuaalisesta suuntautumisesta, toimintakyvystä, luokasta, vakaumuksesta, iästä tai kansalaisuudesta.

Feministisen puolueen vaaliohjelmassa esitämme 100 keinoa, joilla rakennetaan 2020-luvun syrjimätön Suomi. Voimme yhdessä tehdä yhteiskunnasta yhdenvertaisemman, jos vain valitsemme nostaa yhdenvertaisuuden saavuttamisen politiikan tärkeimmäksi tavoitteeksi. Yhdenvertaisuus ei ole erityiskysymys, joka voidaan käsitellä asialistalla viimeisenä, vaan sen tulee olla kaiken politiikan tekemisen lähtökohta. Rakentamalla yhteiskuntaa, joka on hyvä kaikille, lisäämme hyvinvointia kaikille.

Kaikki tavoitteemme voit lukea vuonna 2016 hyväksytyistä periaateohjelmastamme.

Osa 1

Tärkeimmät vaaliteemamme: inhimillinen turvallisuus, syrjimättömyys, ilmastonmuutos

Vuonna 2019 valittava eduskunta on tärkeässä asemassa ratkaistessaan minkälaisen tulevaisuuden se rakentaa yhteiskuntamme nuorimmille jäsenille. Nyt tehtävillä tai tekemättä jäävillä ratkaisuilla on kauaskantoisia vaikutuksia. Ilmaston lämpeneminen on pysäytettävä ja sen edellyttämät toimet on toteutettava nyt – aikaa saavuttaa käännepiste on enää 12 vuotta. Vaakalaudalla ei ole ainoastaan ympäristömme tulevaisuus, vaan koko hyvinvointimme edellytykset.

Ilmastonmuutoksessa on kyse inhimillisestä turvallisuudesta. Se uhkaa niin uppoamisvaarassa olevia saarivaltioita kuin pohjoismaisia hyvinvointivaltioita, ja vaatii yhteiskunnilta nopeaa sopeutumista niin sään ääri-ilmiöihin, kuin elinkeinojen katoamiseen, köyhyyteen ja siirtolaisuuteen. Sellaisessa tilanteessa ihmisoikeuksien toteutumisesta ja resurssien oikeudenmukaisesta jakamisesta uhkaa tulla kiistanaihe, joka ravistelee meitä vielä ilmastonmuutosta enemmän.

Siksi meidän on rakennettava siltoja. Meidän on pidettävä huolta kaikkien ihmisoikeuksista, hyvinvoinnista ja osallisuudesta. Meidän on varauduttava inhimillisen hädän ja avun tarpeen merkittävään kasvamiseen kansainvälisesti. Meidän on uskallettava haastaa nykyinen talousjärjestys ja etsittävä keinoja rakentaa uutta, kestävästä yhteiskuntaa. Meidän on näytettävä, että 2020-luvun yhteiskunta rakennetaan yhdessä. Siksi tärkeimmät vaaliteemamme ovat inhimillinen turvallisuus, syrjimättömyys ja ilmastonmuutoksen pysäyttäminen.

Tavoite 1: Inhimillinen turvallisuus on ihmisen suoja

Oikeus turvaan ja suojaan kuuluu kaikille – siksi turvallisuus on aina ennen kaikkea ihmisen suoja. Näkökulmaa turvallisuudesta tulee muuttaa suuntaan, jota ei määritellä militarismin tai nationalismien kautta. Feministinen turvallisuuspolitiikka asettaa turvallisuuskäsityksen keskiöön inhimillisen turvallisuuden niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

Inhimillinen turvallisuus tarkoittaa vapautta elää ilman väkivaltaa tai sen uhkaa mutta myös sitä, että ihmisten perustarpeet kuten ruoka, suoja, puhdas vesi ja terveydenhuolto toteutuvat. Monet ihmiset elävät olosuhteissa, joita leimaavat väkivalta, epävarmuus,

köyhyys, sairaudet, ympäristöongelmat ja luonnonkatastrofit. Yhteistä sekä aseellisille konflikteille että luonnonkatastrofeille on, että ne uhkaavat ennen kaikkea ihmisten turvallisuutta. Esimerkiksi pakolaisten määrän kasvaminen maailmanlaajuisesti on seurausta sekä aseellisista konflikteista että luonnonkatastrofeista ja ilmastonmuutoksesta.

Haluamme yhteiskunnan, jossa jokainen voi liikkua vapaasti julkisessa tilassa ja tuntea olonsa turvalliseksi. Kenenkään ei tule pelätä joutuvansa väkivallan kohteeksi kotonaan tai kaduilla tai viranomaisten pysäyttämäksi ihonvärin tai oletetun alkuperän vuoksi. Jokaisen on saatava ilmaista sukupuoltaan tai sukupuolettomuuttaan vapaasti. Kenenkään turvallisuudentunnetta ei saa uhata pelko, että yhteiskunta hylkää hänet kerjäämisen tai asunnottomuuden takia. Turvallisuutta ei rakenneta lisäämällä poliiseja, kameravalvontaa ja vartijoita vaan vaikuttamalla sosiaaliseen epäoikeudenmukaisuuteen, ehkäisemällä eriarvoisuutta ja kaventamalla eroa todellisen ja koetun turvattomuuden välillä niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

Esitämme seuraavia toimia inhimillisen turvallisuuden vahvistamiseksi niin Suomessa kuin kansainvälisesti.

- 1. Inhimillinen turvallisuus turvallisuuspolitiikan kärjeksi.** Siirretään painopistettä alueiden aseellisesta suojelusta laajemman turvallisuuden käsitykseen, jotta voimme varautua paremmin kriiseihin ja uusiin yhteiskunnallisiin uhkiin. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen ehkäisy tulee olla keskeinen osa myös Suomen turvallisuuspolitiikkaa.
- 2. Loppu naisiin kohdistuvalle väkivallalle.** Tehdään Suomesta Euroopan turvallisin maa naisille vuoteen 2030 mennessä. Toteutetaan rakenneuudistus, joka luo pysyviä, asiantuntevia ja hyvin resursoituja tukipalveluita sekä valtakunnan että maakuntien ja kuntien tasolle. Perustetaan itsenäinen ja riippumaton naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävä. Uudistus rahoitetaan suoraan valtion budjetista, millä taataan toimijoille hyvät toimintaedellytykset. Poistetaan sovittelumenettely lähisuhdeväkivaltatapauksista.
- 3. Uudistetaan seksuaalirikoslaki.** Uudistetaan seksuaalirikoslainsäädäntö itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi siten, että raiskauksen tunnusmerkistö perustuu suostumuksen puutteeseen, jolloin myös tahdonvastainen yhdyntä toimintakyvyttömän tai vammaisen kanssa on aina raiskaus, ei seksuaalista hyväksikäyttöä. Poistetaan lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva pykälä ja määritellään se jatkossa raiskauksena. Parannetaan uhrin asemaa oikeusprosessissa, laajennetaan seksuaalirikoksien uhreja auttavat palvelut valtakunnallisiksi ja tuodaan ne valtion pysyvän rahoituksen piiriin. Laajennetaan seksuaalisen ahdistelun rikosnimikettä koskemaan myös sanallista häirintää.

4. **Tuetaan ihmiskaupan uhreja.** Parannetaan ihmiskaupan uhrien oikeusturvaa ja suojelua. Kumotaan ulkomaalaislain pykälä, jonka mukaan ulkomaalainen voidaan käännättää maasta, jos hänen epäillään myyvän seksipalveluja. Varataan rahoitus ihmiskaupan uhrien turvalliseen ja tuettuun majoitukseen.
5. **Translaki nyt!** Uudistetaan translaki itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi ja ihmisoikeusperustaiseksi. Laaditaan tavoitteellinen, hallituskaudet ylittävä toimenpideohjelma sukupuolivähemmistöjen ihmisoikeuksien edistämiseksi ja turvaamiseksi. Toteutetaan translain muutoksen yhteydessä tarvittavat terveydenhoitoa koskevat uudistukset jotta voidaan taata, että tarvittava psykososiaalinen ja lääketieteellinen hoito on helposti saavutettavaa ja perustuu sukupuoliristiriitaa kokevan tarpeeseen. Mahdollistetaan murrosikää myöhäistävät blokkerihoidot yksilöllisen tarpeen mukaan.
6. **Puututaan viharikoksiin.** Lisätään sukupuoleen ja vammaisuuteen kohdistuva viharikos rikoslakiin rangaistuksen koventamisperusteeksi. Muutetaan yhdistyslakia niin, että järjestäytynyt rasismi kielletään, ja rikoslakia niin että tällaiseen toimintaan osallistuminen ja tunnettujen vihasymbolien esilläpito säädetään rangaistavaksi. Selvitetään keinot ehkäistä viharikoksia, puuttua vihapuheeseen ja tunnistaa vihamotiivi rikoksissa aiempaa paremmin.
7. **Puututaan etniseen profilointiin.** Edellytetään poliisia luopumaan pysäytyksiin nojautuvasta ulkomaalaisvalvonnasta ja teemavalvontaoperaatioista, jotka kohdistuvat haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisryhmiin ja lisäävät riskiä toimia syrjivästi. Etsitään keinot puuttua syrjiviin käytäntöihin aiempaa tehokkaammin myös yksityisen sektorin turvallisuus- ja vartiointiliikkeiden toiminnassa.
8. **Loppu häirinnälle ja kiusaamiselle.** Laaditaan kansallinen ohjelma työsyrrinnän, kiusaamisen, häirinnän ja seksuaalisen ahdistelun ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi niin työpaikoilla, kouluissa kuin verkossa. Verkossa toimittajiin, poliitikkoihin ja muihin yhteiskunnan aktiivisiin toimijoihin kohdistuva häirintä on lisääntynyt ja on vakava demokratiaongelma. Nostetaan poliisin koulutustasoa verkossa tapahtuvasta häirinnästä, ja vahvistetaan häirinnän rikostutkintaa riittäväillä resursseilla.
9. **Vahva kansalaisyhteiskunta.** Suojellaan demokratian toimintaedellytyksiä kuulemalla kansalaisyhteiskuntaa, tukemalla kansalaisjärjestöjä ja puolustamalla aktiivisesti eri ihmisryhmien oikeuksia niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Tunnistetaan vihapuheen ja rasismien lisääntyminen ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan rajoittaminen eri puolilla Eurooppaa merkittäviksi turvallisuusuhkiksi, jotka vaativat ennaltaehkäisyä ja nopeaa reagoitua.
10. **Suojellaan ihmisiä.** Suomen ei tule olla osallisena kansainvälisissä sopimuksissa ja toimintatavoissa, jotka uhkaavat ihmisten henkeä ja turvallisuutta. Vaaditaan

pelastusoperaatioiden palauttamista Välimerelle, lakkautetaan ihmisten pakkopalatukset ja lopetetaan asevienti sotaa käyviin maihin.

Tavoite 2: Syrjimätön yhteiskunta, joka on olemassa kaikkia varten

Feministisellä puolueella on visio yhteiskunnasta, joka on olemassa kaikkia varten. Ihmisten tulee saada elää yhdenvertaista elämää ja heillä tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaelämään sen kaikilla osa-alueilla läpi koko elinkaaren. Tämä ei kuitenkaan voi toteutua niin kauan kuin osaa ihmisistä syrjitään heidän taustansa tai synnynnäisten ominaisuuksiensa vuoksi. Siksi haluamme nostaa syrjimättömyyden periaatteen politiikan keskiöön.

Yhdenvertaisuus on osallisuutta

Feministinen näkökulma syrjintään perustuu ajatukselle, että ihmisten elämää määrittävät useat risteävät valtasuhteet. Useimmat meistä ovat etuoikeutettuja joissakin suhteissa mutta alisteisia toisissa. Eri syrjinnän muodot on tuotava esiin, jotta jokaisen ihmisoikeudet ja oikeusturva voivat toteutua.

- 11. Lisätään nuorten osallisuutta.** Äänestysikärajan ja ehdokkaaksi asettumisen ikärajan lasketaan 16 ikävuoteen. Vahvistetaan lasten ja nuorten osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia politiikassa, kouluissa, viranomaisasioissa ja oikeuslaitoksissa.
- 12. Perustetaan vanhusasiavaltuutetun virka.** Valtuutetun tehtäviin kuuluisi vanhojen ihmisten aseman parantaminen yhteiskunnassamme, palvelujen laadun kokonaisseuranta ja ongelmien esille nostaminen.
- 13. Vahvistetaan digiosallisuutta.** Ikäihmisten, aistivammaisten ja fyysisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuus käyttää digitaalisia palveluita tulee turvata julkisen sektorin verkkopalveluiden lisäksi myös työpaikoilla, kouluissa ja varhaiskasvatuksessa käytettävissä verkkoympäristöissä ja sovelluksissa.
- 14. Lisätään monikielisyyttä.** Julkisten palveluiden tulee olla entistä paremmin saatavilla monikielisinä sekä niin, että palvelua saa tarpeen mukaan Suomen molemmilla kansalliskielillä, saameksi ja romanikielellä, puhetulkattuna, selkokielellä, suomenkieliselä että suomenruotsalaisella viittomakielellä sekä eri menetelmillä ja eri aistikanavilla saavutettuna.
- 15. Varmistetaan vammaisten oikeudet.** Rajataan vammaisten henkilöiden koko elämän mittaiset, välttämättömän avun ja tuen palvelut kilpailutuksen ulkopuolelle ja taataan vammaisen ihmisen oikeus valita asuinpaikkansa ja asumisjärjestelynsä itse. Varmistetaan vammaisille henkilöille ja muille sitä tarvitseville kaikki tarvittava henkilökohtainen apu ja oikeus päättää sen järjestämistavasta. Turvataan

aistivammaisten kotiopetuksen saavutettavuus ja näkövammaistaitojen ohjaajien laadukas koulutus. Käynnistetään poikkihallinnollinen esteettömyyden edistämisen kärkihanke, jossa on mukana myös joukkoliikennepalveluiden esteettömyys ja liikennepalvelulain toteutuminen myös vaikeasti toimintakyvyltään rajoittuneiden kansalaisten näkökulmasta. Laaditaan vammaispoliittinen selonteko vammaiset ihmiset ja vammaisjärjestöt osallistaen. Laadukkaat apuvälineet ja kuntoutuspalvelut turvataan ja avustajakoirat luokitellaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi.

16. Tuetaan kansallisia vähemmistöjä. Sitoudutaan saamelaisten totuus- ja sovintokomission perustamiseen. Ratifioidaan ILO 169 -sopimus alkuperäiskansojen oikeuksien turvaamiseksi. Turvataan alkuperäiskansan ja kansallisten vähemmistöjen kulttuuri ja oikeudet. Tuetaan vähemmistökielien eli alkuperäiskansan kolmen saamenkielen ja maassa kauan puhuttujen romanikielen ja karjalan kielen elpymistä. Taataan pääsy hyvinvointipalveluiden ääreen kielitaitoisen henkilökunnan tuella, puututaan viharikoksiin kunnianhimoisemmin ja tuetaan vähemmistökulttuurien osallisuutta poliittisissa prosesseissa.

17. Puretaan rakenteellinen rasismi. Puututaan institutionaalisiin käytäntöihin perustuvaan ja lainsäädännön avulla tuotettuun tai toteutettuun rasismiin, tuomalla se näkyviin ja korjaamalla vallan vääristymät. Puretaan esteet, joita ihmiset kokevat ihonvärin, etnisyyden tai alkuperän vuoksi.

18. Puututaan syrjintään rekrytoinnissa. Työmarkkinat eivät ole jakautuneet vain sukupuolten mukaan, vaan myös etnisen alkuperän ja toimintakyvyn perusteella. Naisilla, vammaisilla ja rodullistetuilla ihmisillä on usein alhaisempi palkka ja huonommat työolot. Työehdot ovat huonoimmat ulkomailla syntyneillä naisilla, paperittomilla ja vammaisilla ihmisillä. Puututaan työelämän syrjintään ottamalla käyttöön nimetön työnhaku kunnissa, maakunnissa ja valtionhallinnossa ja kehitetään aktiivisesti muita menetelmiä, joilla edistetään yhdenvertaisuuden toteutumista työhaussa. Työyhteisöissä aliedustettujen ja työmarkkinoilla syrjintää kohtaavien ihmisryhmien mahdollisuuksia saada töitä tulee parantaa positiivisella erityiskohtelulla. Vahvistetaan valtion ja kuntien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun velvoittavuutta ja valvontaa, jotta eriarvoisuuden purkaminen palkkauksessa, työolosuhteissa ja uramahdollisuuksissa etenee nopeammin.

19. Vahvistetaan LHBTI-perheoikeuksia. Perhepolitiikan tulee koskea kaikkia perheitä, ei vain heteroseksuaalista ydinperhettä. Vahvistetaan useamman vanhemman vahvistamisen mahdollisuus, ja muutetaan lainsäädäntöä, joka syrjii samaa sukupuolta olevia vanhempia.

20. Vaikutusarviointi velvoittavaksi. Lainsäädännön ihmisiä ja ihmisryhmiä koskevan vaikutusarvioinnin tulee olla velvoittavaa ja kattaa sukupuolivaikutukset, yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeusvaikutukset sekä lapsivaikutukset.

Sukupuolten tasa-arvo todeksi

Naisten ja eri sukupuolivähemmistöjen asema on yhä miehiä heikompi taloudellisesti, työelämässä ja arjessa. Yhteiskuntamme on yhä rakennettu erilaisten sukupuolta määrittävien oletusten varaan. Haluamme haastaa nämä oletukset ja muuttaa sellaiset rakenteet, jotka estävät tasa-arvoa toteutumasta.

- 21. Uudistetaan tasa-arvolaki.** Yhdenmukaistetaan tasa-arvolain määräykset koskemaan kaikkia sukupuolia ja poistetaan nykyiset ristiriidat, jotka heikentävät sukupuolivähemmistöjen asemaa. Edistetään tosiasiallista tasa-arvoa laajentamalla positiivisen erityiskohtelun periaatetta laissa. Lisätään palkka-avoimuutta laajentamalla henkilöstön edustajan oikeuksia saada laajoja palkkatietoja osana palkkakartoitusta. Turvataan tasa-arvovaltuutetun resurssit tasa-arvolain valvontaan nostamalla rahoitus riittävälle tasolle.
- 22. Tasa-arvo-ohjelman jatkuttava.** Hallituksen on laadittava tasa-arvo-ohjelma ja sitouduttava sukupuolten tasa-arvon edistämiseen hallitusohjelmassa, talousarvioprosessissa ja kaikissa keskeisissä reformeissa. Seuraavan hallituskauden aikana tulee laatia uusi tasa-arvoselonteko. Päätöksenteon tietopohjaa ja tutkimuksen ja päätöksenteon vuorovaikutusta tulee vahvistaa.
- 23. Samapalkka nyt.** Perustetaan tasa-arvorahasto alojen välisten palkkaerojen tasoittamiseksi. Jatketaan samapalkkaisuusohjelmaa ja selvitetään sertifiointijärjestelmän käyttöönoton mahdollisuuksia saman palkan takaamiseksi samanarvoisesta työstä eri aloilla. Tuetaan kuntatyönantajia samapalkkatavoitteen edistämiseksi ja lisätään samapalkkatavoitteen edistämisen velvoittavuutta sanktioiden uhalla.
- 24. Eläkkeet ylös.** Suurin osa köyhistä eläkeläisistä on naisia, joiden pieni eläke on seurausta vuosien hoivatyöstä kotona. Nostetaan pienimpiä eläkkeitä, jotta kukaan ei eläisi köyhyysrajan alapuolella.
- 25. Perhevapaat tasan.** Perhevapaajärjestelmä on välttämätöntä uudistaa hoivavastuun jakamiseksi ja naisten työmarkkina-aseman parantamiseksi. Isät pitävät vanhempainvapaista yhä vain 1–3 prosenttia, eikä luku ole muuttunut sitten vuoden 1995. Uudistetaan perhevapaat 9+9 -vanhempainvapaamallin mukaisesti. Malli on sukupuolineutraali ja jakaa vanhempainvapaan kahden vanhemman perheissä kahteen 9 kuukauden joustavasti jaksotettavaan osaan. Malli takaa molemmille vanhemmille yhtä pitkän oikeuden vanhempainvapaaseen, mutta molemmat voivat luovuttaa vapaasta osan toiselle vanhemmalle, kuitenkin enintään 3 kuukautta. Yhden vanhemman perheessä vapaan kesto on 18 kuukautta. Vapaasta voi luovuttaa osan myös apilaperheen muiden vanhempien tai isovanhempien hyväksi. Uudistus

pidentää vanhempainvapaan kokonaiskestoja. Kustannuksista osa olisi katettavissa sairausvakuutusmaksujen korotuksilla, osa vanhempainvapaan ajalta kertyvän lomaoikeuden poistamisella. Hoivan tasaisesti jakavan perhevapaaudistuksen yhteydessä kotihoidontuki olisi mahdollista poistaa ja korvata joustavalla hoitovapaalla, jota voidaan käyttää vähintään lapsen kouluikänsä asti. Joustava hoitovapaa mahdollistaisi molempien vanhempien ajoittaisen kotiinjäännin lapsen tarpeiden mukaan. Muutosten yhteydessä on ryhdyttävä erityisesti naisten työmarkkina-aseman parantamiseksi, sillä erityisesti pitkien kotihoitajaksojen takana on usein äidin työttömyys tai raskas matalapalkkatyö. Vanhemmuuden kustannukset työnantajalle tasataan mies- ja naisvaltaisten alojen kesken kaikilta työnantajilta kerättävällä sairausvakuutusmaksulla.

- 26. Tasa-arvoa yritystoimintaan.** Edellytetään pörssiyrityksiä noudattamaan sukupuolikiintiöitä ja edistämään moninaisuutta hallituksen kokoonpanossa. Tuetaan uudenlaisia organisaatioita, työntekijäomisteisia yrityksiä ja sosiaalisia yrityksiä sekä ympäristöystävällisiä ja kestäviä toimintatapoja.
- 27. Uudistetaan henkilötunnukset.** Otetaan käyttöön kolmas juridinen sukupuoli ja sukupuolineutraali henkilötunnus.
- 28. Turvataan intersukupuolisten lasten itsemääräämisoikeus.** Kielletään intersukupuolisten lasten kiireetön ja lääketieteellisesti tarpeeton keho muokkaava hoito. Koulutetaan neuvoloita ja terveys- ja kasvatustieteen ammattilaisia tunnistamaan ja kohtaamaan intersukupuolisuus paremmin.
- 29. Vahvistetaan seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksia.** Muutetaan lakia raskauden keskeyttämisestä siten, että raskaana olevan oma ilmoitus riittää perusteeksi raskauden keskeyttämiselle. Vahvistetaan vapaaehtoisesti lapsettomien itsemääräämisoikeutta laskemalla pysyvän ehkäisymuodon eli sterilisaation alaikäraja 25 vuoteen. Uudistetaan hedelmöityshoitolakia siten, että se ei jatkossa salli itsellisten naisten ja naisparien asettamista eriarvoiseen asemaan julkisen sektorin hoito- ja korvauskäytännöissä luovutetuilla sukusoluilla tehtävissä hedelmöityshoidoissa.
- 30. Asevelvollisuudesta sukupuolineutraali.** Muutetaan asepalvelus vapaaehtoiseksi. Luovutaan kutsunnoista ja siirrytään maanpuolustuksessa malliin, joka sallii jokaiselle sukupuoleen katsomatta mahdollisuuden valita palvelusmuotonsa tai kieltäytyä siitä rangaistuksetta vakaumuksensa mukaisesti.

Tavoite 3: Ilmastonmuutos on pysäytettävä nyt

Ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi vaaditaan perustavanlaatuisia muutoksia, erityisesti Suomen kaltaisissa rikkaissa maissa. Feministisen ilmastopolitiikan ytimessä on solidaarisuus

niitä kohtaan, joihin ilmastonmuutoksen vaikutukset osuvat voimakkaimmin. Usein tämä tarkoittaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia, kuten alkuperäiskansoja ja köyhiä ihmisiä. Maailmanlaajuisesti köyhien ihmisten enemmistö on tyttöjä ja naisia, joilla toisaalta on myös paljon tietotaitoa, joka tulisi saada paremmin käyttöön. Ilmastonmuutoksen edellyttämät toimet vaativat myös taloudellisia muutoksia. Muutosten tulee edetä oikeudenmukaisen siirtymän kautta niin, että taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevat eivät kanna suhteessa suurempaa taakkaa sopeutumistoimista kuin heitä varakkaammat. Haluamme nähdä maailman, jossa luonnonvarojen käyttö perustuu maailmanlaajuiseen taloudelliseen ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, ja jossa elämän edellytykset, puhdas vesi ja energia ovat yhdenvertaisesti kaikkien saatavilla. Tulevaisuuden yhteiskunta on kestävä yhteiskunta, jossa emme kuluta enempää resursseja kuin planeettamme kykenee tuottamaan.

- 31. 1,5 astetta – leikataan päästöt nyt.** Noudatetaan Pariisin sopimusta ja muita kansainvälisiä ilmastopimuksia. Ryhdytään viimeisimmän tieteellisen tiedon mukaisiin toimenpiteisiin, joilla ilmaston lämpeneminen rajoitetaan 1,5 asteeseen. Suomen vuoteen 2030 ulottuva päästövähennystavoite nostetaan 80 prosenttiin vuoteen 1990 verrattuna. Kasvatetaan hiilinieluja ja -varastoja yhä suuremmiksi 2020-luvulla. Maankäyttösektorin eli metsien, maatalouden ja soiden hiilinieluja kasvatetaan vähintään 35 prosenttia vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuosien 2000–2009 keskiarvoon. Nettonielun tulee olla vuonna 2030 vähintään 40 miljoonaa tonnia. Laaditaan suunnitelma Suomen nettopäästöjen muuttamiseksi negatiiviseksi vuoteen 2030 mennessä. Ajetaan EU:n päästötavoitteen nostoa ja hiilinielujen vahvistamista määrätietoisesti, erityisesti osana Suomen EU-puheenjohtajuuskautta. Edistetään uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden tavoitteiden kiristämistä, kun EU:n kansallisesti määritelty panos (NDC) päivitetään.
- 32. Laaditaan kunnianhimoinen ilmastosuunnitelma.** Suomen pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman tulee pohjautua kokonaan uusiutuvan ja kestäväen energian käyttöön. Strategian bioenergiapainotusta on vähennettävä. Suomen hiilinieluja -ja varastoja on vahvistettava ja niiden suojelu varmistettava. Näin pienennetään johdonmukaisesti Suomen nettopäästöjä ilmakehään ja toteutetaan negatiivisten nettopäästöjen tavoitetta.
- 33. Älykkäitä energiaratkaisuja.** Siirrytään energian tuhlauksesta energian säästöön. Rakennusten nettoenergiankulutus puolitetaan vuoteen 2030 mennessä. Käyttäytymisen muutoksen avulla kotien energiankulutusta lasketaan 15 prosenttia. Laaditaan vuoteen 2050 asti ulottuva koko rakennuskannan korjausrakentamissuunnitelma, johon sisältyy energiansäästötoimia sekä uusiutuvan energian lisäystä. Lisätään sähkön ja kaukolämmön kysyntäjoustoja. Mahdollistetaan hajautetun uusiutuvan energian läpimurto. Tehdään liikenteestä kestäväää.

Vaihtoehtoisia energiamuotoja, kuten sähköä ja biokaasua, hyödyntävien autojen määrää lisätään 750 000:een vuoteen 2030 mennessä. Luodaan tukirakenne kevyelle ja julkiselle liikenteelle sekä liikennepalveluille. Yksityisautoilua vähennetään vähintään 20 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Kielletään bensiini- ja dieselkäyttöisten autojen myynti kohtuullisella siirtymäajalla.

- 34. Irti fossiileista.** Vaalikauden aikana hallitus vähentää ympäristön kannalta haitallisten tukien määrän puoleen nykyisestä. Erityisesti energiantuhlaukseen ja fossiilisten energiamuotojen käyttöön kannustavat tuet lopetetaan välittömästi. Kaikille lennoille asetetaan lentovero. Verotuotot suunnataan kotimaisen vähäpäästöisen joukko- ja raideliikenteen edistämiseen ja Helsinki-Tallinna-tunnelin rakentamiseen. Öljylämmitys lopetetaan ja siirtymää lämpöpumppuihin tuetaan. Turpeen ja kivihiiilen käytöstä luovutaan vuoteen 2025 mennessä. Luodaan kestävä exit-strategia, jolla mahdollistetaan turpeentuottajien uudelleentyöllistyminen. Turvemaiden ja soiden ojituksen tukeminen lopetetaan ja turvemaiden ojitus tehdään luvanvaraiseksi. Energiatuotannon maakaasuinfrastruktuuriin investoiminen lopetetaan, ja rahavirrat suunnataan uusiutuviin energiaratkaisuihin.
- 35. Kiristetään päästökauppaa, nostetaan ilmastorahoitusta.** Päästöyksiköiden määrä päästökaupassa vähennetään ilmastotavoitteiden mukaiselle tasolle ja ylimääräiset päästöyksiköt mitätöidään. Suomi asettaa yhdessä naapurimaiden kanssa hiilelle lattiahinnan, joka ohjaa vähähiiliseen kehitykseen. Palautetaan päästöhuutokauppatulot kansainväliseen kehitysyhteistyö- ja ilmastorahoitukseen. Nostetaan Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus 200 miljoonaan euroon vuodessa vuoteen 2020 mennessä.
- 36. Tehostetaan kiertotaloutta.** Hinnoitellaan materiaalien tuotannon päästöt ja tehdään niiden kierrättäminen kannattavaksi. Annetaan kierrätetyille materiaaleille parempi asema markkinoilla lainsäädännöllä ja hintaohjauksella. Helpotetaan kierrätettyjen materiaalien liikkumista maasta toiseen kansainvälisillä kauppasopimuksilla.
- 37. Huolehditaan elinkirjosta Suomessa.** Metsien, maan ja meren monimuotoisuutta vahvistetaan lisäämällä suojelualueita ja niiden valvontaa. Leikataan tehokkaasti maatalouden ravinnekuormaa Itämeren suojelemiseksi ja rehevöitymisen vähentämiseksi. Pidetään ympäristöhallinto riittävästi resursoituna ja toimivaltaisena. Kaivoslaki uudistetaan ja toiminnan ympäristösäännöksiä kiristetään.

Osa 2

Hyvinvointi on vaurautta

Feministinen puolue haluaa rakentaa yhteiskuntaa, jossa kaikilla on mahdollisuus hyvinvointiin läpi elämänsä. Se edellyttää, että yhteiskunta toimii kaikilla tasoilla niin, että jokaisen ihmisoikeudet toteutuvat ja jokaisen oikeutta terveyteen, työhön ja toimeentuloon, asumiseen, koulutukseen, perheeseen, huolenpitoon ja turvaan suojellaan. Feministisessä lähestymistavassa hyvinvointi ei ole turvaverkko vaan työkalu, jonka avulla rakennetaan tasa-arvoinen, demokraattinen yhteiskunta ilman syrjintää, väkivaltaa ja ympäristön, ihmisten ja eläinten hyväksikäyttöä. Hyvinvointi tuottaa taloudellista ja sosiaalista tasa-arvoa antamalla yksilölle yhteiskunnassa autonomisen aseman, riittävät voimavarat ja mielekästä tekemistä eli myös henkilökohtaisen kokemuksen hyvästä elämästä. Aito osallisuus yhteiskunnassa sitoo meidät yhteen yhteisönä.

Tavoite 4: Tasa-arvoa talouspolitiikkaan

Feministisessä politiikassa talous on työkalu, jolla taataan ennen muuta kaikkien hyvinvointi ja mahdollisuus hyvään elämään. Tästä talousmallista puhutaan usein hyvinvointitaloutena. Sen perustana ovat investoinnit koulutukseen ja hoivaan eli yhteiskunnan sivistyksen, kehityksen ja inhimillisten resurssien uudistamiseen. Talousmallina hyvinvointitalous on vakaa, vauras ja kestävä. Ensimmäinen askel kohti feministisempää talouspolitiikkaa on talouspolitiikan tavoitteiden ajattelemisen uudelleen. Nykyisessä talousmallissa korostuu kilpailueetos ja jatkuvan kasvun tavoite. Kilpailun edellytykset on kuitenkin usein rakennettu palkattoman tai alihinnoitellun koti- ja hoivatyön, työn prekarisoitumisen, matalapalkkatyön ja globaaliin eriarvoisuuden varaan. Feministisestä näkökulmasta talouspolitiikan päämääränä tulisi olla ihmisten ja ympäristön hyvinvointi sekä sosiaalinen ja ekologinen kestävyys.

Hyvinvointitaloudessa ihmisten hyvinvointi on kestävä taloudellisen kehityksen perusta. Hyvinvointi-investoinneilla on pahoinvointia, sosiaalisia ongelmia ja eriarvoisuutta ennaltaehkäisevä rooli. Investoinnit hyvinvointiin maksavat itsensä takaisin ennen pitkää. Ne lisäävät kansalaisten terveyttä ja terveyden tasa-arvoa, vahvistavat tiedon ja osaamisen pääomaa ja tukevat sitä kautta yhteiskunnan kulttuurista ja aineellista kehittymistä. Hyvinvointiin sijoittamalla mahdollistetaan kaikkien yhdenvertainen osallisuus yhteiskunnassa.

38. Välittävä hyvinvointitalous. Uudistetaan talouspolitiikan tavoitteet ja indikaattorit.

Talouspoliittisen päätöksenteon perustana tulee olla sen vaikutukset ihmisten ja

ympäristön hyvinvoinnille sekä sosiaaliselle ja ekologiselle kestävyydelle talouskasvun ja kilpailukyvyn sijaan. Feministisessä talouspolitiikassa korostuu kyky ja velvollisuus välittää. Päämääränä on rakentaa välittävä talous, joka tunnistaa ihmisten perustavanlaatuisen hoivatarpeen.

- 39. Satsataan hoivaan.** Investoidaan sosiaaliseen infrastruktuuriin eli hoivaan, hyvinvointiin ja kasvatukseen. Suomessa on viime vuosina leikattu sosiaaliturvasta, koulutuksesta, varhaiskasvatuksesta ja vanhushoivasta. Investoinnit hoivaan ovat kuitenkin tutkimusten mukaan leikkauksia ja tavanomaisia rakennusinvestointeja tehokkaampi tie ulos taantumasta. Hoivaan sijoitetut eurot työllistävät tehokkaasti ja tuovat veroja yhteiskunnalle. Julkiset investoinnit päivähoitoon ja vanhushoivaan vähentävät pitkällä tähtäimellä julkisen talouden alijäämää ja julkista velkaa talouskuria tehokkaammin. Tuntuvat investoinnit hyvinvointipalveluihin ehkäisevät eriarvoisuutta, pahoinvointia ja sosiaalisia ongelmia ja tukevat kestävää taloudellista kehitystä. Työllisyys lisää hoivatyötä tekevien taloudellista hyvinvointia, minkä lisäksi päiväkodeissa, sairaaloissa tai palvelukodeissa tarjottu hoiva jakaa hyvinvointia eteenpäin.
- 40. Palkaton työ näkyviin.** Palkattoman työn merkitys taloudelle on tunnustettava ja palkaton työ huomioitava päätöksenteossa. Lisäksi on pyrittävä edistämään palkattoman työn jakamista naisten ja miesten kesken. Tuodaan palkaton hoivatyö näkyviin valtion tilinpidossa ja bruttokansantuotteessa laskemalla mukaan palkattoman kotityön osuus kansantaloudesta. Ilman tietoa palkattoman työn määrästä ja arvosta on mahdotonta arvioida sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia ja vaihtoehtoiskustannuksia, joita seuraa toimintojen, kuten kotihoidon, siirtymisestä julkiselta sektorilta kotitalouksien hoidettavaksi.
- 41. Naisennemistöisten alojen arvostus nousuun.** Naisten työn aliarvostus näkyy paitsi palkattoman työn sivuuttamisena myös naisvaltaisten alojen ja tehtävien matalina palkkoina. Laaditaan toimenpideohjelma naisvaltaisten alojen aseman ja arvostuksen parantamiseksi ja tasa-arvonäkökulman edistämiseksi työehtosopimusjärjestelmässä.
- 42. Sukupuolitietoisuutta talousarvioon.** Otetaan käyttöön sukupuolitietoinen budjetointi talousarvioprosessin kaikissa eri vaiheissa ja arvioidaan talousarvion sukupuolivaikutukset. Yksittäisten vero- ja etuusmuutosten arvioinnin lisäksi on tärkeää huomioida päätösten, kuten indeksileikkausten, kasautuvat vaikutukset. Läpileikkaavan sukupuolinäkökulman on oltava mukana myös talous- ja finanssipolitiikan linjan määrittävässä hallitusohjelmassa, valtiontalouden kehyspäätöksissä ja julkisen talouden suunnitelmissa.
- 43. Oikeudenmukaista veropolitiikkaa.** Progressiivinen verotus ja varallisuuden verottaminen kaventaa tehokkaasti sukupuolten välisiä tuloeroja. Hyvinvointivaltion rahoitus taas vaatii laajaa veropohjaa. Palautetaan varallisuusvero ja kiristetään

pääomatuloveron progressiota. Pidetään kulutusverot alhaisina ja madalletaan niitä sukupuolesta aiheutuvien erityismenojen, kuten kuukautissuojien, kohdalla. Helpotetaan pienyritystä nostamalla arvonlisäverotuksen alarajaa 30 000 euroon. Kiristetään yhteisöveroa. Edistetään yhteisen yhdistetyn yritysveropohjan sekä minimiyhteisöverokannan käyttöönottoa EU:ssa. Tuetaan YK:n roolin vahvistamista kansainvälisessä verotusta koskevassa yhteistyössä ja sen alaisia hallitustenvälisiä neuvotteluita, jotta kaikilla mailla on mahdollisuus osallistua verojärjestelmän uudistamiseen. Edistetään monikansallisten yritysten veronmaksun avoimuutta, mikä lisää yritysten tilivelvollisuutta ja ehkäisisi aggressiivista verosuunnittelua. Tukitaan aggressiivisen verosuunnittelun ja verovälttelyn porsaanreiät lainsäädännössä. Verovälttely syö varoja, jotka voitaisiin suunnata tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia tukeviin julkisiin palveluihin.

Tavoite 5: Oikeus työhön, vapaa-aikaan ja sosiaaliturvaan

Feministinen näkökulma hyvinvointiin vaatii miettimään uudelleen työn ja yksityiselämän välistä suhdetta. Haluamme rakentaa yhteiskuntaa, jossa lapsilla ja vanhemmilla on enemmän aikaa olla yhdessä, nuorilla on enemmän aikuisten tukea ja kaikilla on tilaa ja aikaa osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen elämään. Samaan aikaan työ on muutoksessa. Teknologian kehittyminen lisää luovaa työtä ja ajattelutyötä, mutta vähentää ihmisten tekemän työn määrää yleisesti. Kaikki eivät ole töissä kaiken aikaa. Yhteiskunnan, työmarkkinoiden ja sosiaaliturvan on sopeuduttava tähän muutokseen ja löydettävä uusia malleja ihmisten taloudellisen ja sosiaalisen turvan takaamiseksi. Jokaisella, sekä työtä tekevällä että siihen opiskelevalla, osatyöllistetyllä, työttömällä tai työt jo päättäneellä, tulee olla mahdollisuus elää hyvää elämää riittävän sosiaalisen ja taloudellisen toimeentulon varassa koko elämänkaarensa ajan.

- 44. Feministinen perustulo.** Otetaan asteittain käyttöön kaikille tulotasosta riippumatta maksettava perusturva, joka muodostuu perustulosta ja syyperusteisista lisistä. Perustulon tulee vastata tasoa, joka kattaa todelliset elinkustannukset eli vastaa vähintään nykyisen perusturvan korkeinta eli takuueläkkeen tasoa 785 euroa kuukaudessa. Perustulo verotetaan pois tulojen kasvaessa. Perustulo korvaa kaikki muut perustason etuudet, mutta ei vanhempainvapaita, eikä vammaistukia, asumistukea, tai ehkäisevää ja täydentävää toimeentulotukea, joiden taso arvioidaan jatkossakin yksilöllisen tarpeen mukaan. Vanhempainvapaat on uudistettava entistä ohjaavammiksi, eivätkä ne sisälly malliin, jotta niihin sisältyvien kiintiöiden ohjaava vaikutus säilyy.
- 45. Poistetaan köyhyys.** Luodaan köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi kansallinen strategia, joka tarkastelee ilmiötä monialaisesti ja huomioi

moniperustaisen syrjinnän köyhyyden ja eriarvoisuuden taustalla. Strategia ohjaa Suomea täyttämään velvollisuutensa EU:n 2020 -strategian ja YK:n Agenda 2030 -kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi. Nostetaan perusturvan tasoa niin, että se kattaa todelliset elinkustannukset. Nostetaan lapsilisien tasoa erityisesti monilapsisten perheiden osalta. Lapsiperheköyhyyttä tuottavien mekanismien purkaminen on pitkällä tähtäimellä kannattava investointi sekä inhimillisesti että taloudellisesti.

- 46. Lyhennetään työaikaa, lisätään hyvinvointia.** Hyvä työelämäpolitiikka edistää esteetöntä pääsyä osaksi työelämää, vapautta syrjinnästä, tasa-arvoista ja oikeudenmukaista palkkaa ja turvaa työttömyyden varalta. Tarvitsemme inhimillisempiä työmarkkinoita, joilla on tilaa erilaisille kyvyille ja kokemuksille sekä työyhteisöjä, jotka ovat terveitä ja hyvinvoivia. Otetaan asteittain käyttöön kuuden tunnin työpäivän malli. Työtä tulisi jakaa useammalle sekä tasa-arvon, kansanterveyden että ilmaston vuoksi. Työajan lyhentäminen mahdollistaa työstä palautumisen sekä ehkäisee stressiä ja sairauksia. Työajan lyhentäminen voi edistää palkattoman kotityön tasaisempaa jakautumista ja parantaa eri tavoin toimintakykyisten työllistymismahdollisuuksia. Se voi myös lisätä yhteisöllisyyttä ja vähentää työttömyyttä, energiankulutusta ja ilmastopäästöjä. Lisäämällä keinoja yhdistää työ ja vapaa-aika tuetaan työssä jaksamista ja nostetaan keskimääräistä eläköitymisikää työhyvinvoinnin lisääntyessä.
- 47. Uudistetaan työllisyyspalvelut.** Työllisyyden edistämisessä ja työttömyyskierteen katkaisemisessa ensisijaista on, että ihmisten henkistä ja fyysistä hyvinvointia tuetaan työttömyyden aikana ja vaikutetaan sellaisiin yhteiskunnan asenteisiin, jotka aiheuttavat työttömien leimaantumista ja syrjintää. Työttömyyden hoidossa vuorovaikutuksen pohjana tulee olla tasavertaisuus, henkilökohtainen tukeminen ja työnhakijan itsenäisen aseman vahvistaminen. Työllisyyspalvelut tulee uudistaa siten, että työnhakija saa kaikki tarvitsemansa palvelut samalta luukulta matalalla kynnyksellä ikään, alkuperään tai työttömyyden keston katsomatta. Pääsyä palveluiden piiriin tulee nopeuttaa ja niiden saatavuutta parantaa koko Suomessa. Lisätään ennakoivaa työskentelyä, jotta neuvonta-, ohjaus- ja koulutuspalvelut voidaan aloittaa jo ennen työttömyyden alkua. Työnhakijoiden pääsyä sairauslomalle ja kuntoutukseen on helpotettava, jotta työttömyys ei turhaan pitkity. Työttömyysturvan tason on oltava riittävä, eikä työttömyys saa olla peruste palkkojen tai työehtojen polkemiselle. Perutaan aktiivimalli ja lievennetään työttömyysturvan kohtuuttomia karensseja. Vammaisten ihmisten työllistymistä on tuettava ja työhyväksikäyttö lopetettava.
- 48. Itsensätyöllistäjille sosiaaliturva.** Kehitetään sosiaali- ja työttömyysturvaa niin, että Itsensätyöllistäjillä, kuten freelancereilla ja yksinyrittäjillä, on yhtäläinen mahdollisuus muun muassa työttömyysturvaan ja perheellistymiseen.

- 49. Pelisäännöt alustataloudelle.** Alustatalous tarvitsee kansainvälistä lainsäädäntöä ja pelisääntöjä. Pelisäännöt pitää rakentaa niin, alustojen voittoja ei kerätä siirtämällä perinteisesti työnantajalle kuuluneet kuluja ja vastuita työntekijälle.
- 50. Parannetaan nuoriso- ja harrastustakuuta.** Ehkäistään nuorten syrjäytymistä osoittamalla nuorisotakuun toteuttamiselle riittävät resurssit. Tarjotaan jokaiselle nuorelle työtä, koulutusta tai pääsy kuntoutusta tai työllistymistä edistäviin tukitoimiin, jotka huomioivat nuoren yksilölliset tarpeet. Parannetaan nuorten harrastusmahdollisuuksia lisäämällä edullista ja matalan kynnyksen tiede-, kulttuuri- ja urheilutoimintaa nuorille ja varmistetaan harrastusten kulttuurisensitiivisyys ja syrjimättömyys kaikille sukupuolesta, taustasta tai toimintakyvyn rajoitteista riippumatta.
- 51. Varmistetaan opiskelijoiden riittävä toimeentulo** nostamalla opintotuki leikkauksia edeltävälle tasolle ja sidotaan se indeksiin. Tuetaan opiskelijoiden moninaisia elämäntilanteita perumalla päätös, jonka mukaan opiskelijan tulee ensin nostaa täysimääräisesti opintolainaa, jotta olisi oikeutettu toimeentulotukeen.
- 52. Mahdollistetaan elinikäinen oppiminen.** Huomioidaan työelämän ja elinkeinorakenteen muutoksen tuoma uusien taitojen ja tietojen hankkimisen ja päivittämisen vaade etsimällä aktiivisesti ratkaisuja sekä jatkuvan oppimisen rahoitukseen että suomalaisen työkultuurin muuttamiseen oppimismyönteisemmäksi. Otetaan käyttöön kykytakuu, jolla taataan kaikkien mahdollisuudet pysyä mukana digitalisaatiossa ja muussa työelämän kehityksessä ja sopeutua muuttuvaan työympäristöön. Kehitetään työttömyysturvalla ja aikuiskoulutustuella opiskelua sekä oppisopimuskoulutusta jatkuvan oppimisen mahdollistamiseksi.

Tavoite 6: Ihmisarvoista sosiaali- ja terveydenhuoltoa

Feministinen puolue haluaa rakentaa yhteiskuntaa, joka takaa kaikille ihmisille riittävän ja yksilöllisen hoivan kaikissa elämänvaiheissa. Terveydenhuollon asiakasmaksut, pitkät jonotusajat tai etäisyys lääkärin vastaanotolle eivät saa muodostua esteiksi laadukkaan ja oikea-aikaisen hoidon toteutumiselle. Feministinen puolue näkee terveyden kokonaisuutena, johon kuuluu yhtä lailla psyykinen ja fyysinen terveys kuin oikeus niitä ylläpitävään sosiaaliseen tukeen. Eriarvoistumiskehitystä ja syrjäytymistä tulee ehkäistä ja ylisukupolvista syrjäytymistä vähentää huolehtimalla siitä, että sosiaalipalvelut ovat riittävästi resursoituja ja varhainen tuki saavutettavissa matalalla kynnyksellä kaikissa elämäntilanteissa.

- 53. Terveys kuuluu kaikille.** Poistetaan asiakasmaksut. Jokaisella tulee olla pääsy verovaroin maksettuaan terveydenhuoltoon, sairaanhoitoon ja hammashoitoon.

Asiakasmaksut lisäävät köyhyysriskiä ja voivat olla este palveluihin hakeutumiselle ja niiden käyttämiselle. Perusterveydenhuollon resursseja on vahvistettava palvelujen laadun ja saavutettavuuden takaamiseksi. Tarjotaan mahdollisuus omaan nimettyyn lääkäriin, kun potilas toivoo sairautensa johdosta kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä hoitosuhdetta. Vahvistetaan hoitotakuuta ja varmistetaan, että kiireettömän lääkäriajan saa alle kahdessa viikossa koko Suomessa ja hoidon tarpeen arviointi tehdään perusterveydenhuollossa saman päivän aikana. Kustannukset, kuten matkakorvaukset, eivät saa vaikuttaa kuntien halukkuuteen lähettää asiakkaita erikoissairaanhoidon. Puututaan eriarvoisuudesta johtuviin terveyseroihin vahvistamalla tiedonsaantia terveyden ylläpidosta, terveydenhoidosta, seksuaalisesta ja lisääntymisterveydestä ja hyvästä ravinnosta varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Harvinaissairauksia ja niiden monimuotoisuutta koskevan ymmärryksen lisääntymistä edistetään niin perusterveydenhuollossa kuin sosiaali- ja terveyspalveluissa.

- 54. Terveyspalvelut paperittomille.** Jokaisella on oikeus korkeimpaan saavutettavissa olevaan fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Ihmisoikeutena oikeus terveyteen on yksilön oikeus, joka ei ole riippuvainen henkilön oleskelun perusteista tietyssä maassa. Paperittomille ihmisille tulee turvata lailla oikeus samoihin välttämättömiin terveyspalveluihin ja sairauksien hoitoon kuin Suomen kansalaisille. Alaikäisille tulee järjestää kaikki tarvittavat terveydenhuollon palvelut saman laajuisina kuin niille alaikäisille, joilla on kotikunta Suomessa.
- 55. Oikeus turvalliseen synnytykseen.** Varmistetaan ammattitaitoinen tuki raskauden kaikissa vaiheissa raskaana olevan asuinpaikasta riippumatta. Kaikille synnyttäjille tulee taata lääketieteellisesti turvallinen hoito, jossa kunnioitetaan synnyttäjän tarpeita ja toiveita sekä hänen lakisääteistä itsemääräämisoikeuttaan. Myös synnytyssairaalasta kaukana asuvien synnyttäjien oikeus turvalliseen synnytykseen tulee turvata. Kelan tulee korvata synnyttäjille matkapäivät ja yöpymiset sairaalassa siten, etteivät kustannukset estä sairaalaan lähtemistä tarpeeksi ajoissa ennen synnytystä.
- 56. Ihmisarvoista elämää ikäihmisille.** Lisätään yksilölliset tarpeet huomioivia hoito- ja kotipalveluja ikäihmisille. Varmistetaan enemmän vaihtoehtoisia asumismahdollisuuksia omasta kodista palvelutaloihin, erilaisiin yhdessä asumisen muotoihin, ryhmäkoteihin ja uusiin, kekseliäisiin vanhainkoteihin ja -kyliin. Kotihoitoa tulee täydentää niin, että ikääntyvät ihmiset saavat apua jokapäiväiseen tekemiseen, retkiin, illanviettoihin ja ulkoiluun. Ympäri vuorokautisen hoivan määrää tulee lisätä niin, että tarjonta riittää vastaamaan kasvavaan tarpeeseen. Määritellään hoitajamitoituksen minimi laissa ja tehostetaan hoivan valvontaa.
- 57. Oikeutta omaishoitajille.** Turvataan kaikkien omaishoitajien, läheisten, erityisvanhempien ja myös sairastuneen henkilön lapsiomaisen oikeudet ja

tuensaanti. Korotetaan omaishoitajan palkkioita, lisätään omaishoitajille kuuluvia vapaapäiviä ja parannetaan sijaisjärjestelyjen saatavuutta. Turvataan omaishoitajan ansiot myös hänen oman sairastumisensa ajalta. Taataan vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut kaikille omaishoidon asiakasryhmille.

- 58. Oikeus hyvään kuolemaan.** Turvataan oikeus hyvään palliatiiviseen ja elämän loppuvaiheen saattohoitoon koko maassa. Varmistetaan ajoissa tehdyt hoitolinjaukset, saattohoidon resurssit ja pidetään huolta siitä, että kukaan ei joudu kuolemaan vailla riittävää kokonaisvaltaista saattohoitoa.
- 59. Puututaan laiminlyönteihin.** Parannetaan valvontamekanismeja ja puututaan tehokkaammin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan toimijoiden laiminlyönteihin ja epäkohtiin. Sopimuksen rikkomisesta ja laiminlyönneistä tulee seurata tuntuvat sanktiot tai toimiluvan menetys. Asiakkaiden laiminlyönnit ja ihmisoikeusloukkaukset tulee tutkia oikeusteitse.
- 60. Taataan jokaiselle lapselle yksilöllinen tuki.** Rajataan lastensuojelun työntekijäkohtaista asiakasmäärää 20 asiakkaaseen per työntekijä laadukkaan ja vaikuttavan lastensuojelun turvaamiseksi. Kehitetään ennaltaehkäisevää sosiaalihuoltoa ja matalan kynnyksen ennaltaehkäiseviä perhepalveluita, jotta paine lastensuojelussa vähenee. Varmistetaan laitoksiin sijoitettavien lasten lapsilähtöinen kuuleminen ja arviointi. Vahvistetaan lastensuojelun jälkihuoltoa ja nostetaan lastensuojelun jälkihuollon ikäraja 25 ikävuoteen. Turvataan lastensuojeluprosessin aiemmissa vaiheissa tehdyn työn tulokset toimivilla ja riittävän resurssoiduilla jälkihuollon palveluilla. Nuoren tulee saada tarvitsemaansa jälkihuollon tukea tasalaatuisesti asuinpaikasta riippumatta riittävän pitkään ja ilman, että hän itse tai hänen läheisensä sitä erikseen vaativat. Yhteiskunnan erityistä suojelua tarvitsevien lasten hyvinvointi ja turvallisuus taataan riittävillä resursseilla ja turvaamalla sekä lastensuojelulaitosten työntekijöiden että sosiaalityöntekijöiden ammattitaidon koulutus ja sen ylläpitäminen. Lastensuojelun tutkimusperustaisuutta tulee lisätä valtakunnallisesti parempien käytäntöjen ja rakenteiden vahvistamiseksi.
- 61. Mielensterveys- ja päihdepalvelut kuntoon.** Turvataan kattavat ja laadukkaat matalan kynnyksen mielensterveyspalvelut ja jokaiselle oikeus kymmenen (10) tunnin maksuttomaan psykoterapiaan, jonka perusteella arvioidaan tarve jatkohoidolle. Tarjotaan maksutonta kuntoutuspsykoterapiaa alle 29-vuotiaille nuorille. Kuntoutusterapian tarkoituksena muutetaan työ- ja opiskelukyvyn takaamisen sijaan toimintakyvyn takaaminen ja viiden (5) vuoden odotusaika terapiajaksojen väliltä poistetaan. Otetaan käyttöön terapiatakuu ja nopeutetaan pääsyä mielensterveyshoitoon. Rakennetaan kansallinen, vuoteen 2030 ulottuva mielensterveys- ja päihdeohjelma, joka kattaa mielensterveyden edistämisen, ongelmien ehkäisyn ja palvelujen kehittämisen kuntoutujille, omaisille ja läheisille. Mielensterveystaitojen kehittäminen sisällytetään osaksi niin lasten ja nuorten

opetusta kuin työsuojelu- ja luottamusmieskoulutusta sekä kotouttamiskoulutustakin. Turvataan matalan kynnyksen päihdepalvelut ja päihdekuntoutuksen saatavuus. Koulutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökuntaa tunnistamaan päihteidenkäytön sukupuolittuneet erot. Selvitetään huumausaineen käyttörikosmerkinnän vaikutukset erityisesti nuorten elämään ja tähän liittyvät lainsäädännön muutostarpeet.

62. Puututaan velkaantumisongelmiin. Tuetaan järjestöjä, jotka antavat taloushallintakoulutustua ja myöntävät takauksia pankista nostettaviin järjestelylainoihin. Kielletään kohtuuttomien korkojen pikavippien myöntäminen.

63. Ihmisarvo vangeille. Tehdään rikollisuuteen ajautumisesta vaikeampaa ja poispääsystä helpompaa. Rikollisuuden kierteestä ulospääsyä tulee helpottaa ja uusintarikollisuutta ehkäistä exit-ohjelmilla, toimivalla päihdekuntoutuksella ja turvaamalla vapautuvien vankien oikeus asuntoon. Vankien lasten oikeuksia tulee vahvistaa parantamalla lasten yhteydenpidon mahdollisuuksia vanhempaansa myös suljetuissa vankiloissa. Yhteydenpidon mahdollisuudet tulee lisäksi yhdenmukaistaa vankiloiden välillä. Lapsen etu ja oikeudet tulisi tunnistaa paremmin sosiaalityön ja vankiloiden käytännöissä. Lapsen tuen tarve tulisi selvittää, kun vanhempi suorittaa vankeusrangaistusta ja kotikunnan tulisi tarjota lapselle ja perheelle tarvittavaa tukea. Näin lapsi saa tukea ajoissa ja ylisukupolvista syrjäytymistä saadaan tehokkaasti ehkäistyä. Vanhemmuutta tukemalla voidaan lisäksi vaikuttaa uusintarikollisuuden vähenemiseen. Lapsella on aina oikeus vanhempaansa, myös silloin, kun vanhempi on vankilassa.

Tavoite 7: Kaikkien oikeus asumiseen ja palveluihin

Oikeus kohtuuhintaiseen asumiseen, välttämättömiin palveluihin ja terveelliseen ympäristöön ovat perusoikeuksia. Feministinen näkökulma asunto- ja aluepolitiikkaan ottaa huomioon asukkaiden erilaiset tarpeet. Se tarkoittaa esimerkiksi yksinasuvien ja yksinhuoltajien, iäkkäiden, lasten ja nuorten, vammaisten henkilöiden, maahanmuuttajien ja asunnottomien ja muiden vähemmistöasemassa olevien ryhmien tarpeiden tasavertaista huomioimista asumisessa, palveluissa ja niiden saatavuudessa, liikenteessä ja julkisilla alueilla liikuttaessa. Kaupunki- ja aluesuunnittelu ovat konkreettisia työkaluja, joilla hyvinvointia voidaan edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristön kannalta kestävästi. Haluamme torjua alueiden eriytymistä niin kaupungin keskustojen ja lähiöiden välillä kuin kaupunkien ja maaseudun välillä.

64. Asumisen oikeus kaikille. Kohtuuhintainen asuminen on yksilön toimeentulon edellytys. Rakennetaan edullisia vuokra-asuntoja nuorille, ikääntyneille ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleville. Noudatetaan asunto ensin

-periaatetta asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä. Luodaan ohjelma nuorten kasvaneen asunnottomuuden poistamiseksi. Lisätään esteetöntä rakentamista sekä uudisrakentamisessa että korjausrakentamisessa. Esteettämiä asuntoja on Suomen asuntokannasta tällä hetkellä vain noin 10 prosenttia, mikä ei riitä takaamaan esteetöntä asuntoa kaikille sitä tarvitseville. Otetaan asumistuen ja muun sosiaaliturvan uudistamisessa huomioon asumisen eri muodot eroperheiden vuoroasumisesta kimppa-asumiseen.

65. Estetään alueiden eriytyminen. Ehkäistään asuinalueiden alueellista eriytymistä sitomalla asuinalueiden eriytymisen torjunta osaksi laajempaa valtioneuvoston eriarvoisuuden torjunnan ohjelmaa. Nostetaan ARA-asuntojen osuutta rakentamisesta 30 prosenttiin uusilla alueilla.

66. Vaurauden uusjakoa kaupungeista maaseudulle. Maaseudun hyvinvointi on tärkeää kestävän yhteiskuntakehityksen kannalta. Pääsyn yhteiskunnan palveluiden ja infrastruktuurin pariin tulee olla tasavertaisesti ja oikeudenmukaisesti turvattu koko maassa. Maaseudun kehittämistä tulee tukea muun muassa tietoliikenneyhteyksien ja julkisen liikenteen vahvistamisella, raideliikenteen ylläpitämisellä ja maaseudun työllisyyttä lisäävien työnantajien tukemisella.

Tavoite 8: Kasvatus ja koulutus avaimia yhdenvertaisuuteen

Varhaiskasvatuksella ja koululla on avainasema tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämisessä. Hyvinvoiva, yhdenvertainen yhteiskunta perustuu tasavertaisen ja maksuttoman varhaiskasvatukseen ja koulutuksen subjektiiviseen oikeuteen. Koulutukseen ja uudelleen kouluttautumiseen tulee olla mahdollisuus koko elämän ajan. Aikuiskoulutus, kansanopistot, lisäkoulutus ja muu koulutus ovat tärkeitä mahdollisuuksia tehdä uusia ammatin- ja elämänvalintoja vielä täysi-ikäisyyden jälkeen. Korkeakoulujärjestelmän tulee olla maksuton ja kaikkien saavutettavissa. Mahdollisuus opiskella ei saa riippua opiskelijan varallisuudesta, terveydestä, perhetilanteesta, alkuperästä tai toimintakyvystä.

67. Laadukasta varhaiskasvatusta. Palautetaan subjektiivinen päivähoito-oikeus.

Siirytään maksuttomaan varhaiskasvatukseen kaikissa ikäluokissa ja tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä pitämällä ryhmäkoot riittävän pieninä. Turvataan riittävä henkilöstömitoitus.

68. Ehkäistään syrjäytymistä. Tarjotaan maksuton esiopetus viisivuotiaille ja jatketaan oppivelvollisuutta siihen asti, kunnes toisen asteen tutkinto on suoritettu tai kun nuori täyttää 19 vuotta. Säädelään lailla oppilaiden määrää opettajaa kohden kaikissa oppilaitoksissa. Tuetaan koulutuspolkuja, oppimaan oppimista, erityisopetusta ja erilaisten oppimisvaikeuksien tai syrjäytymiselle altistavien taustatekijöiden tunnistamista vahvistamalla moniammatillista yhteistyötä koulujen,

sosiaali- ja terveyshuollon, lastensuojelun sekä nuorisopalveluiden välillä. Tuetaan opinto-ohjauksella valintoja työelämän segregaaation purkamiseksi ja ammatillisten mahdollisuuksien lisäämiseksi. Taataan monipuoliset väylät korkeakouluopetukseen opintojen siirtymävaiheissa.

- 69. Normikriittisyyttä kasvatukseen.** Pyritään vahvistamaan päiväkodissa ja kouluissa ymmärrystä syrjinnän eri muodoista ja tarjotaan lapsille ja nuorille työkaluja muuttaa rakenteita, jotka ylläpitävät epätasa-arvoa yhteiskunnassa. Vähennetään normikriittisen opetuksen avulla seksuaalista ahdistelua ja häirintää, estetään rasismia saamasta otetta nuorten arjesta ja parannetaan poikien oppimistuloksia purkamalla haitallisia maskuliinisuusnormeja kuten opiskelunvastaisia asenteita ja vähäistä lukemista. Vakiinnutetaan sukupuolisensitiivinen kasvatusta päiväkodista alkaen kaikille koulutusasteille keinona purkaa sukupuolistereotyyppioita ja edistää sukupuolten moninaisuutta. Tarjotaan jokaiselle lapselle varhaiskasvatuksesta toisen asteen oppilaitoksiin ikätasonsa mukaista, ihmisoikeuksiin ja sukupuolten tasa-arvoon perustuvaa seksuaalikasvatusta. Sisällytetään opettajankoulutukseen pakollisia sukupuolten tasa-arvoa, sukupuolen moninaisuutta ja seksuaalisuutta käsitteleviä kursseja.
- 70. Turvataan ammatillinen koulutus.** Perutaan koulutusleikkaukset ja nostetaan ammatillisen koulutuksen rahoitus leikkauksia edeltävälle tasolle. Varmistetaan lähiopetuksen saatavuus ja taso.
- 71. Maksuton toinen aste.** Tehdään toisen asteen opiskelu maksuttomaksi. Ajan tasalla olevat opintomateriaalit voidaan tarjota kaikille opiskelijoille ekologisesti maksuttoman lainajärjestelmän kautta.
- 72. Maksuton tutkintoon johtava koulutus kaikille.** EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksuista on luovuttava ja tulijoiden jäämistä Suomeen tulee tukea. Kansainvälisille opiskelijoille on myönnettävä oleskelulupa koko tutkinnon suorittamisen ajaksi ja valmistuvalle opiskelijalle on tarjottava työlupa Suomeen jäämisen helpottamiseksi.

Tavoite 9: Vapaa tutkimus ja vapaat yliopistot

Riippumaton tutkimus ja sen tuottama tieto ja sivistys ovat demokraattisen ja avoimen yhteiskunnan edellytyksiä, ja ne on siksi nähtävä itseisarvoina. Tutkimuksen perusrahoituksen tulee olla kestäväällä pohjalla, eikä sitä saa altistaa lyhyen tähtäimen taloudellisille tai poliittisille tavoitteille. Emme voi tänään tietää, mikä tutkimus muuttaa maailmaa tulevaisuudessa. Tieteen vapaus edellyttää myös sitä, että tutkijoiden ja yliopistojen henkilökunnan on mahdollista luottaa asemansa vakauteen. Feministinen puolue pitää tiedon ja tutkimuksen asemaa merkittävänä myös omassa politiikassaan ja

haluaa tuoda esille erityisesti sukupuolentutkimuksen tuottamaa tietoa, joka usein jää julkisen keskustelun marginaaliin.

- 73. Varmistetaan tutkimuksen perusrahoitus.** Nostetaan tutkimus- ja kehitysmäärärahoja neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta. Koulutuksella tulee olla riittävä perusrahoitus, jolla annetut tehtävät pystytään toteuttamaan. Suomessa tulee siirtyä koulutuksen määräaikaisista hankerahoituksista pitkäkestoisiin, yli hallituskausien kestäviin ohjelmiin.
- 74. Tutkimustyön edellytykset on turvattava.** Pirstaleinen tutkimusrahoitus ei saa muodostua opetuksen laadun ja tutkimuksen vapauden esteiksi. Lisätään toistaiseksi voimassa olevia työsuhteita ja turvataan pitkäjänteinen tutkimusrahoitus, jotta päteviä tutkijoita ei menetetä ulkomaille. Verovapaan apurahan yläraja tulee nostaa 30 000 euroon.
- 75. Yliopistojen autonomiaa vahvistettava.** Palautetaan yliopistoindeksi käyttöön ensi hallituskaudelle. Yliopistojen autonomiaa on vahvistettava muuttamalla yliopistojen rahoitusmallia. Yliopistojen ennustettavan ja pitkäaikaisen rahoituksen osuutta kokonaisrahoituksessa on lisättävä. Julkisen rahoituksen kilpailtua osuutta ei saa enää kasvattaa. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen osuus tulee nostaa vähintään 4 prosenttiin BKT:stä. Strategisen rahoituksen läpinäkyvyyttä tulee kohentaa.

Tavoite 10: Taiteen ja kulttuurin itseisarvo

Kulttuurilla ja taiteella on merkittävä rooli tasa-arvoisen, yhdenvertaisen ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakentamisessa. Se auttaa meitä ymmärtämään elämää ja yhteiskuntaa tavoilla, jotka ovat moninaisia, avartavia, haastavia ja yllättäviä. Se on lähellä ihmisen arkea, se muokkaa yhteiskuntaamme ja meitä yksilöinä sekä yhteiskunnan jäseninä. Kulttuurin kautta työstämme kysymyksiä sekä olemassaolomme syistä että ihmissuhteista ja ihmisenä olemisesta. Kulttuuri tuo esiin erilaisia tarinoita ja kokemuksia ja luo mahdollisuuksia samaistumiselle ja itsereflektiolle. Siksi kaikilla tulee olla yhdenvertainen pääsyn korkeatasoisen ja ammattimaisesti toteutetun taiteen ja kulttuurin äärelle. Taiteen ja kulttuurin kokemisen ja harrastamisen pitää olla mahdollista kaikille ja osa kansalaisten arkea asuinpaikasta, taustasta, taloudellisesta tilanteesta ja toimintakyvystä riippumatta. Yhteiskunnan rahoittamien kulttuurilaitosten toiminnassa ja sisällöissä tulee huomioida yhdenvertaisuus, normikriittisyys, monimuotoisuus ja rasminvastainen näkökulma.

- 76. Taiteen ja kulttuurin rahoitus kuntoon.** Taiteen ja kulttuurin perusrahoituksen tulee olla pitkäjänteistä ja perustua taiteella olevaan itseisarvoon, ei pelkästään sen mahdollisesti tuottamaan hyötyyn. Nostetaan taiteen ja kulttuurin osuus vuoteen

2023 mennessä yhteen prosenttiin valtion talousarvion kokonaismenoista. Budjettirahoituksen osuutta lisätään suhteessa rahapeli-toiminnan voittovaroin rahoitettuihin taiteen ja kulttuurin määrärahoihin. Kulttuurin valtionosuusalojen rahoitusjärjestelmän uudistus on valmisteltava loppuun, ja siihen on varattava riittävät resurssit. Valtionosuusrahoitusta ja festivaalirahoitusta on lisättävä vastaamaan toteutunutta kustannuskehitystä elinvoimaisen ja monimuotoisen kulttuuritarjonnan takaamiseksi. Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmän uudistus toteutetaan siten, että maksu säilyy vähintään nykyisellä tasolla.

77. Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Jatketaan taiteen ja kulttuurin prosenttiperiaatteen soveltamista julkisen sektorin rakennushankkeissa ja laajennetaan se koskemaan myös sosiaali- ja terveydenhoitoalan hankintoja ja kaikkia kuntia ja maakuntia. Parannetaan pääsyä museoiden kokoelmien äärelle edistämällä museoiden kokoelmavarantojen digitointia ja digitoitujen kokoelmien saatavuutta ja käyttöä. Turvataan taideaineiden asema perusopetuksessa, jossa tavoitetaan jokainen taustasta riippumatta.

78. Parannetaan taiteilijoiden toimeentuloa. Valtion taiteilija-apurahojen tasoa nostetaan siten, että taiteilijoiden mahdollisuudet saada elantonsa taiteellisesta työstään lisääntyvät ja taiteilija pystyy keskittymään sen työn tekemiseen, johon apuraha on tarkoitettu. Käynnistetään kokeilu taiteilija-allianssi-mallista. Ammattimaisesti toimiville ja allianssin jäsenyyuskriteerit täyttävillä freelancereille tarjotaan väliaikaisen työttömyyden sijasta työsuhde ja ammatillinen, taloudellinen ja sosiaalinen turvaverkko allianssiyhtiön toimesta. Lisätään ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrää, jotta suurten taiteilijaikäluokkien ja myös eläketurvaa kerryttäneen työsuhteen ulkopuolella työskennelleiden taiteilijoiden toimeentulo voidaan turvata.

79. Tasa-arvoa urheiluun. Parannetaan naisten ja tyttöjen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen urheilun asemaa ja näkyvyyttä lisäämällä näihin suunnattuja resursseja. Perustetaan naisurheilulle oma edunvalvoja.

Osa 3

Siltoja, ei muureja

Feministinen puolue haluaa rakentaa maailmaa sille periaatteelle, että oikeus elämään, hyvinvointiin ja toimeentuloon tulee jakaa kaikkien maailman asukkaiden kesken. Teollisuus ja tuotanto tapahtuu nykyään pitkälti globaalissa etelässä, jossa työntekoa leimaavat usein epäinhimilliset työskentelyolosuhteet, alhainen palkka ja puutteellinen sosiaaliturva. Työn maailmanlaajuinen uudelleenjärjestely on mahdollistanut globaalin pohjoisen keskittymisen enenevässä määrin luovaan työhön ja epätasa-arvoisuuksien siirtämisen globaaliin etelään.

Niin kauan kuin maailma on jakautunut ja sitä leimaa epäoikeudenmukaisuus – sota, köyhyys, ympäristökatastrofit, valtiovallan väärinkäyttö, väkivalta, vaino, kidutus ja oikeusturvan puute – tulee olemaan ihmisiä, jotka matkustavat maiden rajojen yli tai pakenevat etsiäkseen suojaa ja parempaa elämää toisesta maasta. Meillä on kansainvälisen yhteisön jäsenenä vastuu globaalien muutosten seurauksista ja vastuu edistää inhimillistä turvallisuutta rauhanvälityksen, hauraiden valtioiden tukemisen, inhimillisen siirtolaisuuspolitiikan ja hyvin rahoitetun ja pitkäjänteisen kehityspolitiikan kautta.

Tavoite 11: Rakennetaan rauhaa, estetään konflikteja

Feministisen puolueen ulkopolitiikka tavoittelee globaalia tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta vaikka se tarkoittaisi, että myös meidän tulisi muuttaa elintapojamme ja luopua asioista, joita pidämme itsestäänselvytenä. Feministinen ulkopolitiikka edistää maailmanlaajuisia oikeudenmukaisuutta, inhimillistä turvallisuutta ja ihmisoikeuksia. Se nostaa naisten ja vähemmistöjen osallisuutta yhteiskunnassa ja tekee heidän tarpeensa ja oikeutensa näkyväksi päätöksenteossa. Siksi esitämme seuraavia keinoja feministisen näkökulman vahvistamiseksi ulkopolitiikassa.

80. Rauhanrakentaminen etusijalle. Feministinen ulkopolitiikka asettaa

rauhanrakentamisen ja kriisien ehkäisyn etusijalle ja reagoi haasteisiin selvittämällä edellytyksiä rauhalle ruohonjuuritasolta kansainvälisiin poliittisiin prosesseihin saakka. Naisten ja vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden osallisuutta tulee parantaa pitkäjänteisesti turvaamalla riittävät resurssit heidän asemansa parantamiseksi poliittisessa päätöksenteossa, rauhanneuvotteluissa ja jälleenrakennuksessa. Tämä on edellytys kestävien ja rauhanmukaisten yhteiskuntien rakentamiselle.

81. Tavoitteena aseeton maailma. Suomen ei tule harjoittaa asekauppaa ihmisoikeuksia loukkaavien maiden kanssa eikä viedä aseita konfliktialueille ja sota käyviin maihin. Jo myönnetyt asevientiluvat tulee ottaa uuteen tarkasteluun. Suomen tulee toimia sotilaallisten uhkien ennaltaehkäisemiseksi, asevalvonnan vahvistamiseksi ja aseistariisunnan edistämiseksi. Suomen tulee aktiivisesti edistää kansainvälisen asekauppasopimuksen sitovuutta, kattavuutta ja toimeenpanoa. Suomen tulee osallistua ydinaseriisuntaa ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä koskeviin kansainvälisiin prosesseihin ja liittyä YK:n ydinasekieltosopimukseen sekä kansainväliseen rypäleaset kieltävään sopimukseen. Suomen ei tule liittyä Natoon, toimia sen sotilasharjoitusten isäntämaana tai tehdä muuta läheistä yhteistyötä Naton kanssa.

82. Elintasokuilut kapeammiksi. Suomen itäraja on yksi maailman suurimmista elintasokuiluista. Euroopan Unionissa jyrkkä ero elintasossa koskee romanivähemmistöjä ja EU:n rajoilla sellainen löytyy Välimereltä. Suomen tulee

tunnistaa vastuunsa ja pyrkiä aktiivisesti kaventamaan elintasokuiluja kansainvälisellä yhteistyöllä EU-kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksia vahvistamalla, kehitysyhteistyöllä ja välttämällä sellaisia toimenpiteitä, jotka rankaisevat parempaa elämää etsiviä köyhyydestä.

83. Ihmisoikeuksien Eurooppa. Feministinen puolue haluaa vaikuttaa siihen, että Euroopan Unionin keskeiset arvot – tasa-arvo, yhdenvertaisuus, ihmisarvo, vapaus, demokratia, oikeusvaltioperiaate ja ihmisoikeusperiaate – toteutuvat. Tavoitteena on Eurooppa, joka ei sulkeudu sisäänpäin vaan avautuu ulospäin, ja pyrkii inhimilliseen, sosiaaliseen ja ekologiseen kestävyys yli kansallisten rajojen.

Tavoite 12: Feminismiä ilman rajoja

Feministinen siirtolaisuuspolitiikka tavoittelee maailmaa, jota eivät määrittele ylittämättömät rajat ja ulossulkevat muurit. Rajat luovat käsityksen ”meistä ja heistä”, synnyttävät pelkoa muita ihmisiä kohtaan ja ovat kansallismielisyyden ja rasmin kasvualusta. Feministinen puolue rakentaa maailmaa sille periaatteelle, että elämä maapallolla kuuluu kaikille. Turvallisen ja paremman elämän etsimisen tulee olla kaikkien ihmisten oikeus oikeudellisesta, taloudellisesta ja sosiaalisesta asemasta riippumatta.

84. Turvallisia ja laillisia reittejä suojelua tarvitseville. Lisätään turvallisia ja laillisia maahantulon reittejä lisäämällä Suomen edustustoja kriisimaissa ja mahdollisuus hakea turvapaikkaa lähtömaassa, myöntämällä humanitaarisia viisumeja ja helpottamalla perheenyhdistämistä. Vaikutetaan EU-tasolla siihen, että lentoyhtiöiden sanktio ilman viisumia tai oleskelulupaa matkustavien turvapaikanhakijoiden kuljettamisesta poistetaan. Nostetaan pakolaiskiintiön määrä 5000 ihmiseen vuoteen 2021 mennessä ja jatketaan sen jälkeen kiintiön nostamista tuhannella ihmisellä vuodessa.

85. Vahvistetaan kansainvälistä suojelua. Palautetaan humanitaariseen suojeluun perustuva oleskelulupa. Humanitaarisen suojelun perusteella voidaan myöntää oleskelulupa, jos turvapaikan tai toissijaisen suojelun edellytykset eivät ole täyttyneet, mutta hakija ei voi palata kotimaahansa sen huonon turvallisuustilanteen tai ympäristökatastrofin vuoksi. Huono turvallisuustilanne voi johtua aseellisesta selkkauksesta tai vaikeasta ihmisoikeustilanteesta.

86. Palautetaan tilapäinen oleskelulupa. Otetaan käyttöön tilapäinen oleskelulupa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille henkilöille, joiden palauttaminen kotimaahan ei ole mahdollista viranomaistoimin matkustusasiakirjojen puutteen tai muun väliaikaisen syyn vuoksi.

- 87. Ei lapsia säilöön.** Kielletään alaikäisten säilöönotto. Varmistetaan lainsäädännöllä riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä riittävä ammattitaito lapsen edun ja oikeuksien toteutumiseksi turvapaikkaprosessissa.
- 88. Taataan oikeus perheenyhdistämiseen.** Helpotetaan perheenyhdistämistä ja perutaan lakiin tehdyt kiristykset, joiden vuoksi perheenkokoajien oikeus perhe-elämään vaarantuu. Alaikäiselle perheenkokoajalle osoitettu toimeentulovaatimus poistetaan kohtuuttomana ja selvästi lapsen edun vastaisena. Mahdollistetaan perheenyhdistämishakemuksen jättäminen sähköisesti, jotta perheenyhdistäminen on tosiasiaa mahdollista.
- 89. Parempaa oikeusapua.** Palautetaan kaikille julkisen oikeusavun saajille oikeus avustajaan turvapaikkapuhuttelussa ja kansainvälistä suojelua koskeissa asioissa valitusaikojen pituudet vastaamaan muita hallintopäätöksiä. Turvataan oikeudellisen neuvonnan saatavuus ja turvapaikanhakijoiden oikeuksien parissa työtä tekevien järjestöjen rahoitus.
- 90. Kehitetään kotoutusta.** Aloitetaan kotoutumista tukevat toimenpiteet heti maahan saapumisen jälkeen myös turvapaikanhakijoiden parissa. Vahvistetaan turvapaikanhakijoiden mielenterveyspalveluita. Nopeutetaan turvapaikkahakemusten käsittelyä. Helpotetaan työskentelyä ja opiskelua turvapaikkaprosessin ajan. Turvataan omankielinen kotouttamiskoulutus ja siirrytään pitkällä aikavälillä kohti monikielistä ja kielitietoista yhteiskuntaa, joka houkuttelee osaajia myös laajemmin. Vahvistetaan oleskeluluvan saaneille dialogimaista kotoutumisen tukea, jossa suomen tai ruotsin kielen oppimisen ja työllistymisen lisäksi tuetaan voimakkaammin identiteetin rakentamista uudessa yhteiskunnassa. Lisätään kielitietoisia, suomenkielisiä palveluja ja ohjausta maahan muuttaneille. Puretaan segregaatiota sisällyttämällä maahan muuttaneille kohdistettuja palveluita valtaväestön palveluihin.
- 91. Otetaan ihmiset töihin.** Luovutaan EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tulevan ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinnasta. Parannetaan muualta muuttaneiden aikaisemman osaamisen ja taitojen tunnistamista. Parannetaan ulkomailla suoritettujen tutkintojen vertailtavuutta ja ammatillisen osaamisen tunnistamista maahanmuuttaneiden työllistymisen edistämiseksi. Kehitetään tukipalveluita työllistymisen, urasuunnittelun ja yrittäjäosaamisen tukemiseksi. Luodaan väyliä päästä sujuvasti koulutuksen piiriin muun muassa aiempaa osaamista hyödyntävillä täydennyskoulutuksilla. Lievennetään kielitaitovaatimuksia kuntien tehtävissä.
- 92. Loppu karkotuksille.** Turvaa hakeneiden ihmisten maastapoistaminen ei ole inhimillisesti eikä taloudellisesti mielekäästä. EU käyttää miljardeja ihmisten lennättämiseen pois EU:n alueelta. Samaan aikaan turvaa hakevat ihmiset ovat maksaneet Eurooppaan pääsystä lähes kaksi kertaa saman verran. Vaikka Euroopan maat ovat vuoden 2000 alusta jatkuvasti kiristäneet rajavalvontaa, ihmisten

liikkuminen on vain lisääntynyt. Mitä vaikeampi Eurooppaan on tulla, sitä vaarallisempiin tilanteisiin siirtolaiset joutuvat. Palauttaminen on lähes aina palautetulle tragedia ja suuri osa lähtee liikkeelle uudestaan.

Tavoite 13: Kestävä ja oikeudenmukainen kehitysyhteistyö

Feministisessä politiikassa on kyse maailmanlaajuisesta oikeudenmukaisuudesta. Länsimaiden siirtomaavallan perintö tuntuu yhä jakolinjana maailman köyhimpien ja rikkaimpien valtioiden välillä. Äärimmäisessä köyhyydessä elävistä ihmisistä 70 prosenttia on naisia. Länsimaat ovat tuottaneet 80 prosenttia historiallisista hiilidioksidipäästöistä, mutta ilmastonmuutos ja sitä seuraava ilmastopakolaisuus koskettavat ankarimmin köyhiä, naisia ja alkuperäiskansoja. Suomen on sitouduttava kestävä kehityksen periaatteisiin, jatkettava työtään Agenda 2030 -ohjelman edistäjänä ja huolehdittava sen kunnianhimoisesta toimeenpanosta. Kansojen ja kansallisuuksien rajat ylittävä yhteistyö on välttämätöntä, jotta voimme tavoitella aidosti yhdenvertaista, tasa-arvoista ja oikeudenmukaista maailmaa.

- 93. Pitkäjänteistä kehityspolitiikkaa.** Vastuullisella kehityspolitiikalla voidaan ehkäistä konflikteja, edistää hyvinvointia ja vahvistaa kehittyvien valtioiden riippumattomuutta kolonialismin perinnöstä. Sukupuolten tasa-arvon, naisten ja tyttöjen oikeuksien, moniperustaisen syrjinnän ehkäisemisen ja vähemmistöjen oikeuksien edistämisen tulee olla Suomen harjoittaman kehityspolitiikan prioriteetteja.
- 94. Prosentti BKT:sta.** Kehitysyhteistyön määrärahat nostetaan 1 prosenttiin bruttokansantulosta. Tästä summasta vähintään 0,3% tulee ohjata kaikista hauraimmille valtioille. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden rahoitus kasvatetaan viiteentoista prosenttiin Suomen varsinaisesta kehitysyhteistyöstä. Laaditaan suunnitelma ja aikataulu sille, kuinka Suomi saavuttaa nämä tavoitteet ennen vuotta 2030.
- 95. Tasa-arvo kehitysohjelmiin.** Suomi sitoutuu EU:n asettamaan tavoitteeseen, jonka mukaan sukupuolten tasa-arvon tulee olla joko merkittävä osa- tai päätavoite 85 prosentissa kaikista uusista kehitysyhteistyöohjelmista vuoteen 2020 mennessä.
- 96. Ihmisoikeudet kaupan edelle ja ehdoksi.** Suomen ei tule käydä kauppaa autoritääristen, ihmisoikeuksia polkevien maiden kanssa. Kaupankäynti voi kuitenkin olla työkalu, jolla kauppakumppani veloitetaan tekemään merkittäviä muutoksia ihmisoikeustilanteen parantamiseksi. Kansainvälisiltä kauppasopimuksilta tulee edellyttää sosiaaliseen ulottuvuuteen ja tasa-arvoon liittyviä tavoitteita ja sukupuolivaikutusten ennakoarviointia. Seurataan kauppasopimusten toimeenpanoa ja tosiasiallisia vaikutuksia tasa-arvo- ja ihmisoikeusnäkökulmasta tähän soveltuvin mittarein.

97. Yritysvastuu lakiin. Säädetään YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden toimeenpanemiseksi laki, joka velvoittaa yritykset huolehtimaan toimintansa ihmisoikeusvaikutuksista. Yritysten edellytetään kartoittavan toimintansa ihmisoikeusriskejä sekä ehkäisevän riskien toteutumista. Jos ihmisoikeusloukkauksia tästä huolimatta tapahtuu, yritys osallistuu tilanteen korjaamiseen. Huolellisuusvelvoitteen rikkomisesta säädetään oikein mitoitettut sanktiot.

Tavoite 14: Lajien välinen oikeudenmukaisuus

Feministinen puolueen tavoitteena on yhteiskunta, jossa ei ole eläinten hyväksikäyttöä. Haastamme ihmisten itsestään selvänä pidetyn oikeuden hallita ja hyväksikäyttää muita eläimiä. Eläinten hyvinvointia ei tule asettaa alisteiseksi ihmisten mielihaluille ja taloudelliselle voitontavoittelulle. Lakiin tulee kirjata eläinten itseisarvo, jonka tunnustaminen luo perustan eläinten kunnioittavalle kohtelulle, lajisyrynnän poistamiselle ja lajien välisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi.

98. Vahvistetaan eläinten oikeuksia. Kirjataan eläinten itseisarvo eläinsuojelulakiin ja perustetaan eläinasiavaltuutetun virka. Kielletään parsinavetat ja porsitushäkit ja turvataan aikaisempaa paremmin eläinten luonnollisten ja lajityypillisten tarpeiden, kuten liikkumisen ja virikkeellisen toiminnan mahdollisimman hyvä toteutuminen kaikille eläimille niiden taloudellisesta hyödyllisyydestä riippumatta. Turvataan eläimille kivusta vapaat elinolosuhteet.

99. Eroon eläinkokeista ja turkistarhauksesta. Vähennetään koe-eläinten käyttöä merkittävästi panostamalla vaihtoehtoisten menetelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon. Luovutaan kärsimystä aiheuttavien kokeiden käytöstä kokonaan ja asetetaan pidemmän aikavälin tavoitteeksi eläinkokeista luopuminen. Kielletään turkistarhaus ja tuetaan tarhaajien uudelleen kouluttautumista ja -työllistymistä. Kielletään turkistarhaukseen käytettävien siitoseläinten vieminen Suomesta muihin maihin.

100. Tuetaan kestävästä ruoantuotantoa. Suositetaan kasviperäisiä tuotteita verotuksessa. Kohdennetaan maataloustuet ekologisesti ja eettisesti kestävään kasvipohjaiseen ruoantuotantoon ja lakkautetaan lihantuotannon tuet siirtymäajalla. Vaikutetaan EU-tasolla siihen, että luomumerkinnän kriteereitä tiukennetaan huomioimaan eläinten hyvinvointi aikaisempaa paremmin ja lisätään paikallisesti tuotettujen ja luonnonmukaisten elintarvikkeiden osuutta julkisissa hankinnoissa. Tuetaan ilmasto- ja eläinystävälliseen vegaani- ja kasvisruokavalioon siirtymistä julkisissa palveluissa.